

KORUPCIJA U POLICIJI SRBIJE

– aktuelno stanje –

REZIME: Korupcija je bolest savremenog društva koja utiče na sve vitalne aspekte društvenog i ličnog života građana. Stoga, u određenom smislu, korupcija predstavlja način preživljavanja, odnosno „stanje” u kome funkcionira čitavo društvo. U rešavanju problema korupcije moramo postupati, najpre na preventivnom nivou, kako bi sprečili njenu pojavu i „razvoj”. Preciznije, protiv korupcije se moramo boriti pre nego što nas ona zadesi. Pojavu korupcije ne treba vezivati za određeni vremenski period, odnosno za određeni prostor (državu, region, grad itd.). Nadalje, korupciju ne treba vezivati za određene profesije, iako nisu retki oni koji pojedine profesije identifikuju kao „koruptivne”. Svestan štete koju korupcija nanosi društvu i državi, kao i značaja adekvatno usmerene borbe protiv iste, američki predsednik SAD Tomas Džeferson ističe: „Bolje je vuka držati van ograde nego verovati da neće upotrebiti svoje zube i čeljusti kad jednom uđe unutra”.¹

Autor ovoga rada, osim što se teorijski bavi fenomenom korupcije u savremenom društvu, svoje znanje je usmerio u pravcu neposrednog suočavanja sa korupcijom u policiji. Stoga, predmet ovoga rada obuhvata problem korupcije u policiji u sadašnjem vremenu sa pozicije Generalnog inspektora MUP-a Srbije na čijem čelu se autor nalazio.

Ključne reči: korupcija, policija, generalni inspektor, generalni inspektorat, unutrašnja kontrola, primanje mita, davanje mita, koruptivna krivična dela.

* Advokat u Beogradu, e-mail: lawofficebozovic@gmail.com

¹ Vukotić, V., (2000). Ekonomski sistem i korupcija, Beograd, Institut društvenih nauka, Centar za ekonomska istraživanja, str. 23.

Uvodna razmatranja

Korupcija,² kao kriminalna pojava koja sve intenzivnije pogađa institucije vlasti u našoj državi i društvu, nije zaobišla policiju koja je, da apsurd bude veći, upravo nadležna za efikasan progon onih koji žele da iz položaja i ovlašćenja koje poseduju izvuku ličnu korist. Korupcija u državnim organima, posebno u onima koji se bave njenim suzbijanjem, predstavlja najveću opasnost po stabilnost društva, pa se smatra da korumpirana policija neminovno povećava korupciju i u drugim oblastima društvenog života. Stoga, sadržina našeg izlaganja biće fokusirana na korupciju u policiji, u skladu sa aktuelnim tendencijama.

S obzirom da je osnovna funkcija policije da se stara o poštovanju zakona, korupcija u njenim redovima predstavlja suštu suprotnost i negaciju njenog postojanja. Korupcija u policiji samo je posledica i logičan nastavak korupcije u politici i državi, tako da između njih postoji neraskidiva simbioza jer jedna drugu dopunjuju. Loše opremljena i siromašna policija u Srbiji izložena je raznim izazovima, pa i korupciji. Preciznije, Srbija je posebno osetljiva na korupciju u policiji. Razlog za to je dugotrajna reforma svih segmenata funkcionisanja države, koja uglavnom zahteva potpuni raskid sa prethodnim periodom i načinom funkcionisanja državne uprave, a posebno policijske službe.³

Uprkos sve učestalijem izvođenju studija i sprovođenju istraživanja koja ukazuju na raširenost korupcije u policiji Republike Srbije, još uvek, ne postoji sveobuhvatna informacija ili stručni elaborat kojim bi se ukazalo na značaj ove pojave i mere koje treba preduzeti za njeno trajnije suzbijanje. Međutim, problem korupcije u policiji ne može biti potpuno i konačno rešen jednostavnim propisivanjem zabrana policajcima da obavljaju poslove koji su nespojivi sa njihovom profesijom ili samo kažnjavanjem onih koji ove zabrane krše, a sve imajući u vidu da takvo postupanje u prošlosti nije dovelo do smanjenja korupcije u ovoj oblasti u dovoljnoj meri.

Najviši organi vlasti moraju bez oklevanja raspravljati o fenomenu korupcije u policiji, kao o jednoj od najbitnijih tema političkog života. Poznato je da izbegavanje od rešavanja problema isti višestruko uvećava i produbljuje. Ovakav pristup bi, nadalje, doveo do procene osposobljenosti, profesionalnosti i tehničkih mogućnosti organa nadležnih za borbu protiv korupcije kod nas.

² Vidi: Božović, V., (2010). Korupcija i antikoruptivna svest sa posebnim osvrtom na policiju (mag. teza), Pravni fakultet za privredu i pravosuđe Univerziteta Privredna akademija, Novi Sad

³ Golubović, Z., (2009). Korupcija u policiji, *Revija za bezbednost* (7), str. 33.

Korupcija u policiji

Razmatrajući vezu između policijske profesije i korupcije nesumnjivo važnu ulogu imaju sledeći faktori: adekvatna materijalna nadoknada, dobro radno okruženje, kontinuirano i kvalitetno obrazovanje. Navedeni faktori treba da pomognu policajcima da razviju najviši nivo profesionalizma i svest o društvenom značaju i ulozi policijske profesije. Da bi se smanjio nivo korupcije u policiji, potrebno je da postoji jasna, odlučna i jedinstvena volja svih zainteresovanih subjekata koja je ranije nedostajala. Jednom rečju, korupcija u policiji prvenstveno ostaje društveni i politički problem.⁴

Prema istraživanju javnog mnjenja o reformama u MUP-a koje je izvršio OSCE, sprovedenom tokom novembra 2008. godine, 55% anketiranih lica smatra da je u policiji izrazito prisutna korupcija, a samo 37% je izjavilo da policija u Srbiji poštuje ljudska prava. Ispitanici su u velikom broju ocenili da policija deluje kao instrument u zaštiti interesa Vlade, zatim političkih stranaka, a najmanje u službi građana. Ista anketa je vršena i krajem oktobra 2009. godine. U obe ankete ispitanici su korupciju (26%) stavili kao treći problem po opasnosti za bezbednost građana, iza narkomanije i kriminala. Osim toga, građani smatraju da se u poslednjih pet godina problem korupcije pogoršao (42% naspram 8%), a policija se smatra (31%) organom koji je tome najviše doprineo. Ipak, građani (40%) većinski smatraju da je policija u poziciji da se bori protiv ovog problema i da to efikasno može učiniti, što potkrepljuju povoljnijim mišljenjem o policiji u odnosu na neke druge institucije (građani imaju veće poverenje samo u crkvu, vojsku, obrazovni sistem i MUP).

Uvidom u dokumenta Uprave za analitiku (Policijske uprave za Grad Beograd) za period od 2000. do 2008. može se posmatrati rastući broj krivičnih prijava protiv policijskih službenika zbog krivičnog dela primanje mita. U posmatranom periodu, specijalizovani policijski službenici Odeljenja za kontrolu zakonitosti u radu podneli su nadležnim tužilaštvima 28 krivičnih prijava, protiv 34 policijska službenika, zbog postojanja osnovane sumnje da su izvršili krivično delo primanje mita. Važni rezultati ostvareni su na suzbijanju sitne korupcije, pre svega uniformisanih policijskih službenika, a krupna korupcija, poput zaštite kriminalaca od progona za najteža krivična dela, ostala je netaknuta. U navedenom periodu približno je isti broj prijavljenih krivičnih dela i učinilaca, što znači da se ne utvrđuje eventualna veza korumpiranog

⁴ U tom smislu, korupcija u upravi, zdravstvu, sudstvu jeste onaj vid korupcije na tzv. prvom ili uličnom nivou o kome građani imaju više neposrednog iskustva. Mrvić-Petrović, N., (2002). Strana iskustva u sprečavanju korupcije, *Pravo-teorija i praksa* (1), str. 35.

policijskog službenika sa organizacijom koja se bavi nezakonitim delatnostima, tako da pri izvršenju ovih krivičnih dela nema dokazanog saučesništva.

Kao ilustraciju treba navesti rezultate rada i aktivnosti *Službe generalnog inspektora RJB, generalnog inspektora RJB i Sektora unutrašnje kontrole policije* u periodu od 15.06.2003. do 20.12.2006. vezane za korupciju u policiji (u tom periodu *Sektoru* se obratilo 11.128 građana, policijskih službenika, pravnih lica, što govori o izuzetnom poverenju u njegov rad). U naznačenom periodu podneto je 136 krivičnih prijava, i to između ostalog, za sledeća krivična dela: 103 za zloupotrebu službenog položaja, 25 za primanje mita i 8 za korupciju u organima uprave.⁵ U vezi s krivičnim delima sa elementom korupcije (primanje mita, davanje mita, korupcija u organima uprave) podneto je 22 krivične prijave, protiv 33 lica zbog osnovane sumnje da su izvršila 40 krivičnih dela sa elementima korupcije. Kao jedan od posrednih problema u borbi protiv korupcije javlja se i velika količina primljenih predmeta (1.612), od kojih je 85% neosnovano, što i pored velikog broja obrađenih predmeta (1.599) znatno usporava rad policijskih organa, između ostalog, i u rasvetljavanju korupcije u sopstvenim redovima.

Podaci *Službe generalnog inspektora RJB* o izvršenim kaznenim delima i odgovornosti policijskih službenika zbog težih povreda radne obaveze i dužnosti obuhvataju vremenski period 2005., kao i 11 meseci u 2006. godini. Tako, od ukupno 1.018 krivičnih dela, iz navedenog vremenskog perioda, koja su otkrivena i prijavljena, 22 krivična dela se odnose na primanje mita, a 133 krivična dela na zloupotrebu službenog položaja. Protiv 135 policijskih službenika su doneta rešenja o udaljenju, 54 policijska službenika su lišena slobode, dok je protiv 36 policijskih službenika određena mera pritvora. Provereni su navodi iz 44.012 predstavlki podnetih protiv policijskih službenika, a u okviru strategije obezbeđenja javnosti rada i približavanja policije građanima u okviru „dana otvorenih vrata” na razgovor je primljeno 983 građana i policijskih službenika.

Predavanje o značaju borbe protiv korupcije pripadnicima *Sektora* je održano na seminaru „Radionica o mehanizmima za borbu protiv korupcije”, na kojem su, februara 2006. godine, učestvovali belgijski eksperti, a u martu iste godine, autor u to vreme pomoćnik ministra unutrašnjih poslova, održao je predavanje u Budimpešti na Međunarodnoj akademiji FBI-ja za sprovođenje zakona na temu „Borba protiv korupcije u policiji kroz unutrašnju kontrolu” (ILEA). U vremenskom periodu od 30.05.2006. do 02.06.2006.

⁵ Šire o korupciji u organima uprave, vidi: Borba protiv korupcije u državnoj upravi (stručna publikacija), (2009). Beograd, Ministarstvo za državnu upravu i lokalnu samoupravu Republike Srbije

godine pomoćnik ministra je boravio u studijskoj poseti Briselu u toku koje je, između ostalog, održao radni sastanak sa predstavnicima Evropske antikorupcijske agencije (OLAF), a u vremenu od 22. do 24. novembra iste godine u Budimpešti je učestvovao na Šestoj evropskoj konferenciji šefova unutrašnjih kontrola policije i predstavnika agencija, inspeksijskih službi i nadzornih tela zemalja EU koja se bavila borbom protiv korupcije.

Prikazani podaci nedvosmisleno govore da su *Služba generalnog inspektora* i *Sektor unutrašnjih poslova*, predvođeni generalnim inspektorom shvatili da problem korupcije u policiji nasleđen iz prethodnog perioda postaje sve ozbiljnija prepreka u ostvarivanju ciljeva policije i izgradnji pravne države, te da je za borbu protiv korupcije, između ostalog, potrebna specijalizacija policijskih službenika, međunarodna saradnja i transparentnost u radu policijskih organa.

Postoji više vrsta korupcije⁶, ne samo one na liniji policajac–građanin, već i korupcija koja je na relaciji policajac–starešina. Nadalje, najčešći oblik korupcije u policiji je povezan sa saobraćajnim prekršajima (sačeka se vozač na mestu gde se najčešće pravi prekršaj, napiše se kazna, a onda se vozač i policajac „dogovore” pa se prijava pocepa, a novac, niži od propisane kazne, uzima policajac u zamenu za „ćutanje”). Ovaj slučaj korupcije posebno je izražen u blizini graničnih prelaza i na međunarodnim saobraćajnicama, kojima prolaze vozila inostranih registarskih oznaka, pa je „devizna” kazna zagarantovana. U praksi je često bio rasprostranjen slučaj da policijski službenici van radnog vremena, radnog mesta i protivno svojim ovlašćenjima, u službenoj policijskoj uniformi bez vidljive službene značke i oznake prezimena, kontrolišu saobraćaj na mestima gde se saobraćajni prekršaji najčešće vrše i od vozača su uzimali novac za učinjeni prekršaj, o čemu su izdavali falsifikovanu potvrdu o naplaćenju novčanoj kazni na licu mesta, kao dokaz o naplaćenju novčanoj kazni. Ostaje da se vidi kakav će, po ovom pitanju uticaj imati novi Zakon o bezbednosti saobraćaja na putevima, koji saobraćajnoj policiji daje šira ovlašćenja i pojačava represivne mere u cilju smanjenja saobraćajnih nesreća.

Česta je pojava da se policajci koji spadaju u tzv. policijsku elitu, odnosno koji su prošli neke vidove specijalne obuke, pojavljuju kao obezbeđenje i zaštita ljudi koji pripadaju samom vrhu organizovanog kriminala. Oni su veoma „zanimljivi” ljudima iz kriminogene sredine jer su obučeni da koriste oružje, vični su vršenju obezbeđenja, poznaju navike i ponašanje ljudi koji

⁶ Vidi: Radovanović, D., Bulatović, A. (ur.), (2005). Korupcija, Beograd, Centar za menadžment i Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

potencijalno ugrožavaju njihove klijente i, što je posebno važno, mogu slobodno da nose oružje, te kada je potrebno mogu preko svojih profesionalnih veza da dobiju određene informacije koje, po pravilu, prodaju svojim klijentima, a i drugim ljudima iz kriminogene sredine.⁷

Kada je reč o sistemskoj korupciji,⁸ ona se ne rešava samo promenama u policiji, već promenom sistema izvršne vlasti. Takav vid korupcije je najozbiljniji i najopasniji. Kao primer sistemske korupcije uzima se simbioza policajca i carinika u težim slučajevima šverca cigareta.

Drugi vidovi korupcije zastupljeni su, na primer, radi ubrzanog dobijanja nekog prava (postupak za prijem u državljanstvo, izdavanje ličnih karata i pasoša). U pitanju su slučajevi tzv. sitne korupcije. Teži su, na primer, oni u kojima postoji korupcija policije pri vršenju javnih nabavki.

Značajan podsticaj borbi protiv korupcije u Srbiji učinjen je sa uvođenjem krivične odgovornosti pravnih lica. Pređašnja odgovornost pravnih lica za prekršaje i privredne presteupe nije zadovoljila očekivanja na planu smanjenja opšteg kriminaliteta, a naročito onog sa koruptivnim elementima.⁹

Autori koji se bave problemom korupcije u policiji saglasni su da postoji više uzroka korupcije u policiji Srbije danas.¹⁰ Navešćemo nekoliko:

- loš društveni i materijalni status pripadnika policije – povećanje plata policiji ne bi značilo kraj korupcije, ali u okviru šire reforme Ministarstva unutrašnjih poslova ono može, donekle, uticati da se korupcija smanji. Siromaštvo je samo jedan, ali nikako najvažniji razlog pojave korupcije (postoje mišljenja da nizak standard u policiji, u pravosuđu i ukupno u državnoj upravi smanjuje efikasnost – gubi se radna motivacija što dovodi do korupcije). U pitanju je posredan razlog nastanka korupcije,
- nedostatak etičnosti – ovaj uzrok je povezan sa prethodnim. Naime, ne može se reći da su svi koji imaju mala primanja, samim tim i podmitljivi. Policajac bez etičke svesti biće spreman da svoje znanje i sposobnosti stavi na raspolaganje osobama iz kriminalne sredine čim mu se pruži prilika,

⁷ Vidi: Bošković, M., (2004). Organizovani kriminalitet i korupcija, Banja Luka, VŠUP

⁸ U tom smislu, sistemska korupciju možemo označiti kao „kvarenje institucija sistema na način da se javno ovlašćenje koje ima neki subjekt (nosilac javnog ovlašćenja) zloupotrebi odnosno da taj subjekt privatizuje svoju javnu funkciju u nelegitimne i nelegalne profitabilne svrhe”. Jovašević, D., (2008). Korupcija u pravnoj teoriji i praksi, *Teme* (4), Univerzitet u Nišu, str. 859.

⁹ Šire o krivičnoj odgovornosti pravnih lica: Joksić, I., (2010). Krivičnopravni aspekt odgovornosti pravnih lica, *Pravo – teorija i praksa* (7–8), str. 127–143.

¹⁰ Golubović, Z., *op. cit.*, str. 33.

- česte promene rukovodećeg kadra, koje često iz temelja menjaju odnose u Ministarstvu unutrašnjih poslova, uključujući i strategiju borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije,
- neprofesionalizam,
- odsustvo radne discipline,
- poslušnost kao jedini kriterijum za zapošljavanje,
- odsustvo transparentnosti,
- nedovoljna tehnička opremljenost, itd.,
- komplikovani propisi koji regulišu ovu oblast i njihova česta promenljivost, uključujući i njihovu lošu primenu, tj. neprimenjivanje,
- širina diskrecionih ovlašćenja – pripadnici policije zaduženi su za sprovođenje zakona i zaštitu javnog reda i poretka. Što je veći stepen diskrecionih ovlašćenja, veća je opasnost od pojave korupcije,
- položaj policije i njena uloga uzrokuju nastojanje građana, političke elite i kriminalnih grupa da zadobiju naklonost starešinskog kadra i rukovodilaca policije, što doprinosi jačanju „korupcionaške prakse”,
- potpuna odsutnost ili neefikasnost kontrole zakonitosti rada – ostavljen je prostor za različite zloupotrebe.¹¹

Korupcija u policiji je i danas problem sa kojim se susreće policija Srbije, problem koji šteti društvu i koji se ne može izolovano posmatrati i rešiti bez sprečavanja korupcije u pravosuđu, politici i drugim povezanim oblastima.¹² To je, pre svega, kao što je navedeno politički i društveni problem, a tek onda pravni. Pravni mehanizmi mogu delovati samo u konkretnoj sredini, koja je uslovljena političkim, ekonomskim i drugim činiocima, a koja se često razlikuje od stvarnosti koju su imali u vidu njihovi kreatori. Ključnu ulogu imaće i dalje volja političke elite (pre svega, nosilaca izvršne vlasti), jer je „političkoj eliti koja se menjuje svake dve godine na vlasti veoma lako da pažljivim materijalnim „doziranje” policiju koristi za svoje potrebe”.¹³

¹¹ Korupciju u Srbiji ne treba samo posmatrati *post delictum*, jer njeni koreni sežu mnogo ranije još iz vremena *ex* Jugoslavije. Pored toga, postoje autori koji korupciju u Srbiji posmatraju šire, tj. kao „Balkanski fenomen”. Šire o tome: Van Duyne, P., Stocco, E., Milenović, M., (2009). Corruption in Serbia: unique or a shared Balkan disease, *Temida* (4), str. 29–58.

¹² U literaturi iz oblasti bezbednosti postoji više vrsta korupcije: 1) korupcija u društvenom sektoru, 2) korupcija u privatnom sektoru, i 3) mešovita korupcija. Nadalje, postoji podela na: 1) aktivnu i 2) pasivnu korupciju. Više o tome: Stajić, Lj., (2003). Osnovi bezbednosti, Policijska akademija, Beograd

¹³ Golubović, Z., *op. cit.*, str. 33.

Ono što je pozitivno je da je danas znatno povećan rizik od vršenja krivičnih dela korupcije, jer se preduzima niz mera, od kojih treba izdvojiti aktivnosti *Sektora unutrašnje kontrole policije* u borbi protiv ovog oblika imovinskog kriminaliteta.

Uloga i značaj sektora unutrašnje kontrole policije u suzbijanju korupcije u policiji

Korupcija u policiji nije samo problem policije u Srbiji, nego i svake druge države na svetu, uključujući i najdemokratskiju državu sveta – SAD, u kojoj je, uostalom, korupcija u policiji i najviše proučavana. Gde god ima policije ima i korupcije, kao što nema niti će biti države u kojoj nema kriminala. Bitno je samo da se kriminal i korupcija, kao njegov značajan oblik ispoljavanja, svedu na „razumnu meru”.

U svim modernim i razvijenim demokratskim državama, postoje različite institucije koje se bave kontrolom rada policije. Kontrola rada policije u Republici Srbiji, regulisana je Zakonom o policiji i može biti: spoljašnja i unutrašnja.

Spoljašnju kontrolu rada policije vrši Narodna skupština, Vlada, nadležni pravosudni organi, organi državne uprave nadležni za određene poslove nadzora i drugi zakonom ovlašćeni organi i tela (ovlašćenja ovih organa i tela utvrđena su posebnim zakonom, a odnose se na pristup odgovarajućim informacijama, kontakt sa nadležnim policijskim službenicima, pravo na dobijanje odgovora na pitanja i druga zakonom utvrđena prava). Na zahtev Vlade i radnog tela Narodne skupštine nadležnog za bezbednost i policijske poslove, ministar podnosi izveštaj o radu *Sektora unutrašnje kontrole policije*.

Značajnu ulogu u borbi protiv korupcije u policiji ima efikasan i stručan rad *Sektora unutrašnje kontrole*, kao organa koji vrši unutrašnju kontrolu rada policije. *Sektor unutrašnje kontrole* je jedna od organizacionih jedinica u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije.¹⁴ *Sektor unutrašnje kontrole policije* postojao je ranije kao *Služba generalnog inspektora (SGI) nekadašnjeg Resora javne bezbednosti Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije i Generalnog inspektorata RJB*. On je na osnovu Zakona o policiji, donetog novembra 2005. godine, nastao iz nekadašnjeg *Generalnog inspektorata RJB*. Razlozi za njegovo formiranje sadržani su u izuzetno negativnom nasleđu iz prethodnog perioda u kojem su pojedini pripadnici policije učestvovali u vršenju najtežih krivičnih dela ili su bili u direktnoj vezi sa izvršiocima najtežih krivičnih dela. Zatim, tu su i razlozi koji se tiču potreba

¹⁴ <http://prezentacije.mup.gov.rs/sukp/sukp.htm>, pristup sajtu: 10.12.2011. godine.

savremenog demokratskog društva da policija bude snažna i efikasna u prevenciji kriminaliteta i zaštiti javnog reda i mira, da moć i ovlašćenja radnika policije budu strogo ograničeni i kontrolisani, odnosno da se realizuju u skladu sa zakonom i međunarodnim konvencijama iz oblasti ljudskih prava koje je naša zemlja ratifikovala (Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Osnovni principi UN o upotrebi sile i vatrenog oružja od strane službenih lica koja sprovode zakon, Evropska konvencija o sprečavanju mučenja i nečovečnih ili ponižavajućih kazni ili postupaka, Evropski kodeks policijske etike i drugih međunarodnih akata koja se odnose na policiju).

Osnovni cilj *Sektora unutrašnje kontrole policije* je suzbijanje svih oblika nezakonitosti i neprofesionalnog postupanja policijskih službenika.

Sektorom unutrašnje kontrole policije rukovodi načelnik *Sektora* koji je ujedno i pomoćnik ministra unutrašnjih poslova, a postavlja ga Vlada Republike Srbije, na osnovu Zakona o državnim službenicima i prethodno sprovedenom javnom konkursu, na period od 5 godina. Načelnik *Sektora* za svoj rad odgovara ministru unutrašnjih poslova i podnosi mu redovne i periodične izveštaje o radu *Sektora unutrašnje kontrole policije*.

Jedan od važnih zadataka *Sektora* jeste razmatranje pritužbi građana na rad policijskih službenika. Pravo građanina da podnosi predstavke je ustavna kategorija, koja je u Ustavu Republike Srbije, nazvana – pravo na peticiju i regulisana je članom 56. Takođe, bitno je napomenuti da je istim članom regulisano da niko ne može da trpi štetne posledice za stavove iznete u podnetoj peticiji ili predlogu, osim ako je time učinio krivično delo.¹⁵

Podnošenjem pritužbi policija dolazi do izvornih saznanja o tome kako građani, predstavnici pravnih lica, predstavnici drugih državnih organa, predstavnici međunarodnih organizacija i nevladinih organizacija vide nivo kvaliteta koji policija postiže u obavljanju dužnosti i vršenju poslova. Štaviše, i u slučaju iznošenja neosnovanog sadržaja na postupanje konkretnih policijskih službenika u policiji, a posebno u *Sektoru unutrašnje kontrole policije*, mogu zapaziti kako građani Srbije vrednuju i kako doživljavaju policiju.

Sektor unutrašnje kontrole policije je posebnu pažnju obratio na sve javne oblike korupcije i slučajeve kada se u istima, po bilo kom osnovu, kao učesnici u korupciji pojavljuju policijski službenici. U tom smislu, kada se dođe do saznanja da policijski službenik vrši neko od krivičnih dela koja se gone po službenoj dužnosti, a posebno krivično delo primanja mita ili davanja mita, bez obzira na način saznanja (predstavka, pritužba, operativni rad ili na

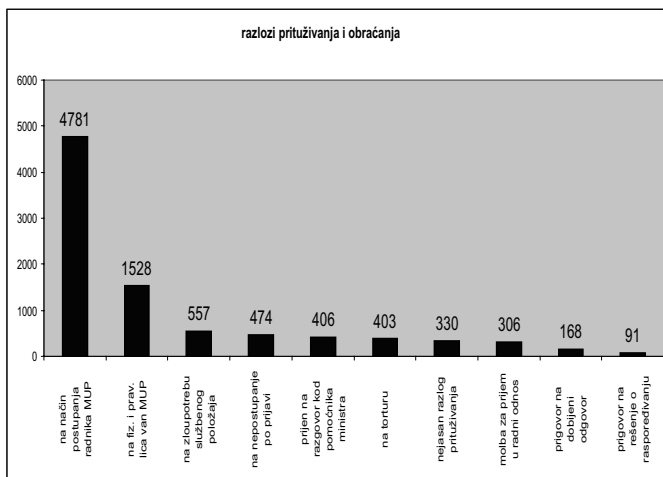
¹⁵ http://www.transparentnost.org.rs/aktivnosti/antikorupc_sav/pdf/Unutrasnja%20kontrola%20policije%2010.pdf, pristup sajtu: 13.12.2011. godine

drugi način), počinje se sa primenom relevantnih članova ZKP koji regulišu postupanje policije u pretrkivičnom postupku.

Sektor unutrašnje kontrole policije postupa na osnovu predloga, pritužbi i predstavlja fizičkih i pravnih lica, povodom pisanih obraćanja pripadnika policije i po sopstvenoj inicijativi, odnosno na osnovu prikupljenih obaveštenja i drugih saznanja. „Međutim, bez obzira na izjašnjeni procenat korupcije u policiji, ne može se govoriti o korupciji pojedinih pripadnika policije, koji mogu delovati individualno, ali i organizovano, i koja delatnost u pojedinim fazama društva može biti manje ili više obimno izražena”.¹⁶

Generalni inspektorat MUP-a RS postigao je zavidne rezultate u borbi protiv korupcije u policiji. Ovakav zaključak možemo izvesti na osnovu relevantnih statističkih pokazatelja u vremenskom periodu 2003–2006. godine. Vidi grafikon 1.

Grafikon 1.



Izvor: *Izveštaj Generalnog inspektorata MUP-a RS o rezultatima rada u periodu od 2003. do decembra 2006.*

Pripadnici policije dužni su da ovlašćenim službenim licima *Sektora unutrašnje kontrole policije* omoguće vršenje kontrole, kao i da im pruže potrebnu stručnu pomoć. U vršenju kontrole ovlašćena službena lica *Sektora unutrašnje*

¹⁶ Bošković, M., Bošković, A., (2011). Korupcija – pranje novca – finansiranje terorizma (kriminalistički, kriminološki, krivičnopravni aspekti), Banja Luka, Fakultet za bezbjednost i zaštitu, str. 57.

kontrole policije imaju ovlašćenje da: 1) ostvare uvid u spise, dokumentaciju i zbirke podataka koje u skladu sa svojim nadležnostima pribavlja, sačinjava ili izdaje policija, 2) uzmu izjave od pripadnika policije, oštećenih lica i svedoka, 3) od policije i policijskih službenika zahtevaju dostavljanje drugih podataka i informacija iz njihove nadležnosti koji su potrebni za vršenje unutrašnje kontrole, 4) ostvare uvid u službene prostorije koje policija koristi u svom radu, 5) zahtevaju ateste i tehničke i druge podatke o tehničkim sredstvima koja koristi policija i zahtevaju dokaze o osposobljenosti policijskih službenika za upotrebu tehničkih i drugih sredstava koja koriste u svom radu.

Načelnik *Sektora unutrašnje kontrole* upoznaje sa rezultatima svojih ispitivanja ministra i direktora policije i ministru daje predloge za otklanjanje uočenih nezakonitosti, kao i predloge za pokretanje odgovarajućih postupaka radi utvrđivanja odgovornosti. Ovlašćena službena lica u *Sektoru unutrašnje kontrole policije* pri vršenju kontrole imaju sva policijska ovlašćenja i u pogledu svojih prava i dužnosti izjednačeni su sa drugim ovlašćenim službenim licima.

Relevantne odredbe koje se odnose na *Sektor unutrašnje kontrole* sadržane su u čl. 56. Ustava Republike Srbije¹⁷ i u Zakonu o policiji¹⁸ (čl. 171. i čl. 181). U vršenju unutrašnje kontrole rada policije *Sektor unutrašnje kontrole policije*, ovlašćena službena lica *Sektora* i drugi policijski službenici u Ministarstvu zaduženi za unutrašnju kontrolu rada policije preduzimaju potrebne radnje, utvrđuju činjenično stanje i prikupljaju dokaze (čl. 176. st. 1. Zakona o policiji).

Kontrolu rada načelnika *Sektora unutrašnje kontrole policije*, policijskih službenika u Ministarstvu zaduženih za unutrašnju kontrolu rada policije vrši Ministar (čl. 177. Zakona o policiji).

Potrebno je izdvojiti i čl. 180. st. 1. Zakona o policiji, u kome se propisuje da svako ima pravo da Ministarstvu podnese pritužbu protiv policijskog službenika ako smatra da su mu nezakonitom ili nepravilnom radnjom policijskog službenika povređena prava ili slobode, s tim što je rok ograničen na 30 dana od dana kada je do povrede došlo.

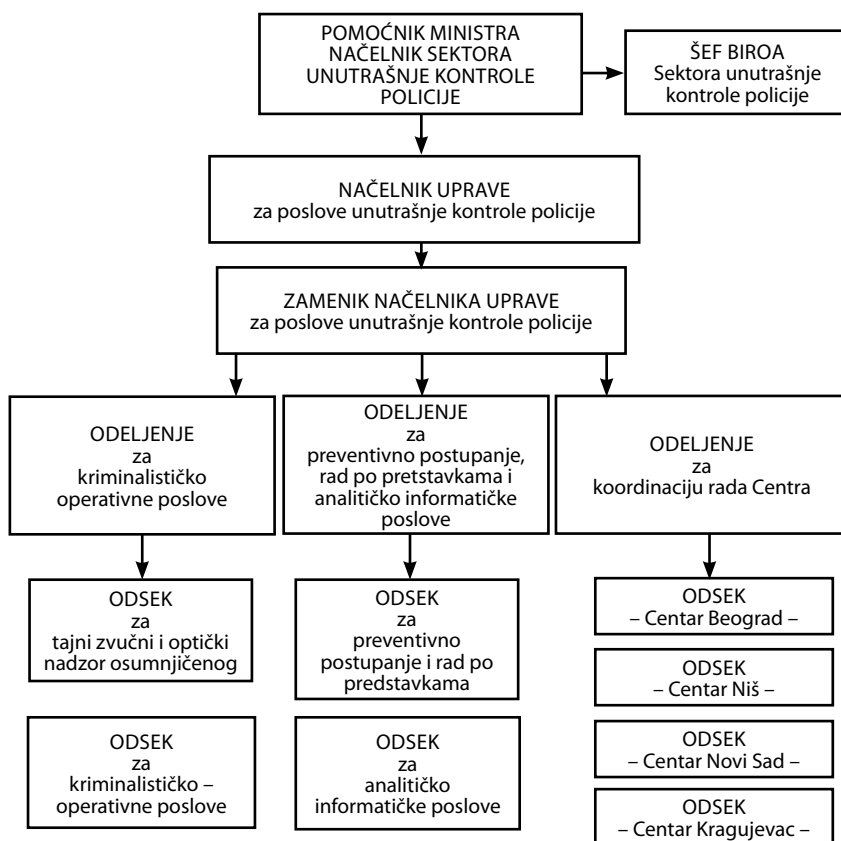
Zakon o policiji propisuje dvostepenost postupka po pritužbi, a ako su izneta saznanja o postojanju osnova sumnje da je izvršeno neko krivično delo koje se goni po službenoj dužnosti *ex officio*, predstavka se prosleđuje organizacionoj jedinici koja se bavi suzbijanjem kriminala, tj. kriminalističkoj policiji. U tom slučaju, uključuju se i policijski službenici *Sektora unutrašnje kontrole policije*.

¹⁷ Ustav Republike Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 98/06.

¹⁸ Zakon o policiji Republike Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 101/05.

Kao što se može primetiti, reč je o organizacionoj jedinici u okviru MUP-a čija delatnost se sastoji u otkrivanju kriminalnih ponašanja u okvirima policije i proaktivnoj delatnosti – nastojanju da se unapred spreči vršenje nedozvoljenih kaznenih dela. Osnovne odlike ove organizacione jedinice su povećana stručnost, transparentnost u radu i stalno usavršavanje postojećih znanja i metoda delovanja. Podsećanja radi, prikazaćemo u šemi 1. organizaciju Sektora unutrašnje kontrole MUP-a.

Šema 1. Organizacija Sektora unutrašnje kontrole policije¹⁹



Kako bi unapredila svoj rad navedena organizaciona jedinica sarađuje sa odgovarajućim stranim organima koji imaju isti zadatak i oblast delovanja, a pripadnici *Sektora* redovno odlaze na seminare i kurseve posvećene prevenciji

¹⁹ Izvor: <http://prezentacije.mup.gov.rs/sukp>, pristup sajtu: 10.10.2011. godine.

kriminala, obuci i otkrivanju nedozvoljenih ponašanja u okviru organa reda. Kao primer, možemo navesti sledeća savetovanja, seminare i kurseve na kojima su učestvovali policijski službenici *Sektora unutrašnje kontrole* u 2007. godini:

- sedma godišnja konferencija evropskih partnera u borbi protiv korupcije, na temu „Evropski izazovi u odnosu na međunarodni razvoj”, održana u Helsinkiju od 12. do 14. decembra,
- seminar „Kontrola korupcije u okviru krivičnog pravosuđa”, koji je organizovala japanska agencija za međunarodnu saradnju – JICA održan u periodu od 22.10.2007. do 22.11.2007.,
- „Prva međunarodna antikorupcijska škola – IACSS 2007” koju je organizovao Savezni biro unutrašnje kontrole Saveznog ministarstva unutrašnjih poslova Austrije, od 6. do 13. jula u Altlengbahu,
- seminar na temu „Logička analiza u borbi protiv korupcije” koji je tokom marta i aprila 2007. godine organizovao Centar za bezbednosne studije, uz podršku švedske agencije za međunarodni razvoj – SIDA.

Problem u radu *Sektora* u suzbijanju korupcije i drugih krivičnih dela koja se gone po službenoj dužnosti, predstavlja ne samo nesavršenost odredbi ZKP kojima se reguliše pretkrivični postupak, već i problem neprimenjivanja ili loše primene relevantnih odredbi drugih zakona (npr. Zakona o državnim službenicima) koje, takođe, sankcionišu izvršioce i učesnike u koruptivnom lancu.

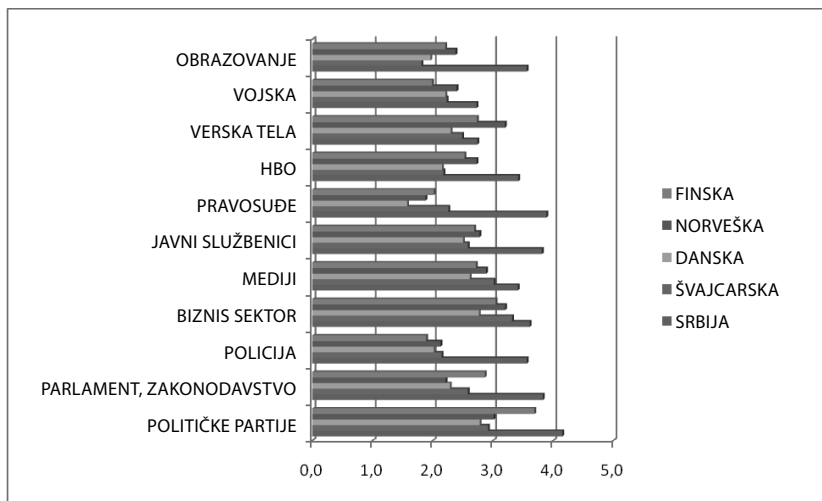
Rad *Sektora* treba da poveća i unapredi poverenje građana prema policiji jer omogućava pripadnicima policije da se na osnovu zakonskih ovlašćenja bore protiv korupcije u svojim redovima. Članovi *Sektora* moraju biti motivisani, svesni svoje uloge i moraju zanemariti kolegijalnu solidarnost. To se neće postići ako nakon zakonite primene svih odredbi koje regulišu ZKP i KZ, učinioci ostanu na radnim mestima na kojima su izvršili korupciju. Upravo tu treba tražiti razloge nepoverenja javnosti u državne organe koji se direktno bore protiv korupcije jer šta će reći građanin koji je prijavio policajca kada taj policajac posle izvesnog vremenskog perioda ponovo redovno obavlja svoj posao kao i pre. U ovom slučaju, osim specijalno – preventivnih, treba voditi računa i o generalno – preventivnim efektima u borbi protiv korupcije u policiji.

Na kraju, možemo navesti primer istraživanja organizacije „Transparentnost Srbija” koje je predstavljeno javnosti na svetski dan borbe protiv

korupcije 09.12.2010. u kome su, između ostalih primera, tabelarno prikazani utisci građana o Korupciji – uporedni prikaz sa najmanje korumpiranima²⁰.

U tabeli 1., koja sledi, možemo zapaziti da utisci građana o korupciji u policiji i dalje imaju nepovoljan trend, odnosno da se na problemu korupcije, kao i na svesti građana o istima mora ozbiljnije raditi.

Tabela 1.



Zaključna razmatranja

Protiv korupcije u policiji se treba boriti svim zakonom predviđenim sredstvima, ali i podizanjem nivoa svesti, kako samih zaposlenih tako i građana. Često se u javnosti zanemaruje činjenica da primanje mita (pasivno podmićivanje) pretpostavlja davanje mita (aktivno podmićivanje), odnosno da su i jedno i drugo krivična dela koja su kao takva sankcionisana krivičnim zakonodavstvom Republike Srbije.²¹

U borbu protiv korupcije u policiji trebaju da budu uključeni ne samo Sektor unutrašnje kontrole, tužilaštvo, pravosuđe, već i Agencija za borbu

²⁰ <http://www.transparentnost.org.rs/images/stories/materijali/09122010/GCB%202010%20Serbia.ppt>, pristup sajtu: 20.10.2011. godine.

²¹ „Korupcija se isključivo vezuje za službenu dužnost. Zakonito i efikasno obavljanje službe je od izuzetnog značaja za svako društvo. Zato je korumpirana svaka ona osoba koja zanemarujući svoju dužnost zloupotrebi položaj i ovlašćenja koja ima radi bilo kakve koristi. Stoga je korupcija širi pojam od mita. Postoje različite definicije korupcije ali je gotovo svima zajednička zloupotreba javne službe radi pribavljanja lične ili grupne koristi”. Simić, M., (2002). Krivična dela korupcije, *Bilten sudske prakse* (3), str. 440.

protiv korupcije, nevladin sektor, kao i svi oni koji na konstruktivan način mogu doprineti rešavanju ovog problema.

Protiv korupcije se možemo boriti kako preventivno tako i represivno, uz učešće stručne javnosti i svih ostalih relevantnih činilaca, s tim što je presudno raditi na usvajanju etičkih normi kod pojedinaca. Važno je napomenuti, da ne bi došlo do pogrešnog zaključka da je korupcija samo problem policije, da je ona prisutna i u drugim sferama društvenog života (pravosuđa, javnih službenika, zdravstva) kako nam, uostalom, to navodi poslednja tabela o utiscima građana o korupciji, ali kako je naš fokus na segmentu policije – pridajemo mu posebnu pažnju.²²

Štaviše, poslednja izjava Ministarke pravde Snežane Malović (22.06.2011. godine) svedoči o tome da Srbija nema, odnosno da ima prevaziđenu strategiju za borbu protiv korupcije. Shodno tome, Ministarka je najavila da će Ministarstvo Pravde RS, sledeće nedelje, objaviti novi plan za borbu protiv korupcije. Upitno je i to koliko je ovo želja aktuelne vlasti da se uhvati u koštac sa korupcijom ili realni pritisak Evropske komisije koja je već donela odgovarajuće zaključke o stanju korupcije u Srbiji.²³

Možemo konstatovati da uz edukovan, te bolje plaćen policijski kadar, ali i celokupnu društvenu zajednicu, možemo postići da korupcija u policiji bude svedena na minimalan, te društveno prihvatljivi nivo prisutan u zemljama Zapadne Evrope. Da li ćemo i kada doći do rešenja problema, ne zavisi samo od ljudi koji su zaposleni u policiji i nas samih već i od političkih činilaca u Srbiji. Preciznije, dokle god se na bitna mesta u MUP-u budu postavljali ljudi koji su stranački podobni, a ne oni koji imaju konkretne rezultate u svom radu, teško da ćemo dostići prethodno pomenuti standard. Ipak, uveren sam da sa dolaskom pravih snaga, korupcija u policiji Srbije može postati anahronizam koji se vezuje za raniji vremenski period u kome je policija bila instrument zaštite a ne borbe protiv korupcije.

²² <http://www.transparentnost.org.rs/images/stories/materijali/09122010/GCB%202010%20Serbia.ppt>, pristup sajtu: 20.11.2011. godine.

²³ <http://www.transparentnost.org.rs/images/stories/materijali/09122010/monitoring%20EU%20napretka>, pristup sajtu: 20.11.2011. godine.

Vladimir Božović

The lawyer in Belgrade, e-mail: lawofficebozovic@gmail.com

***Serbian police corruption
– current situation –***

A b s t r a c t

Corruption is a disease of a modern society that affects all vital aspects of social and personal life of citizens. Therefore, in a sense, corruption is a way to survive, or the “state” in which the entire society functions. In solving the problem of corruption we must act, first at the preventive level, to prevent its occurrence and the “development”. Specifically, we have to fight the corruption before it happens to us.

The phenomenon of corruption should not be linked to a specific time period or a specific area (country, region, city, etc.). Furthermore, corruption should not be linked to certain professions, although it is not rare that some professions are identified as “corrupt”. Aware of the damage that corruption does to the society and state, as well as the importance of properly directed against the same, the American President Thomas Jefferson said: “It is better to keep the wolf out of the fold, than to trust to drawing his teeth and talons after he shall have entered.”

The author of this work, except the fact that theoretically he deals with the phenomenon of corruption in the modern society, direct his knowledge towards the confrontation with corruption in the police. Therefore, the subject of this paper includes the problem of corruption in the police at the present time from the position of the Inspector-General of the Serbian Interior Ministry, at whose head the author used to be.

Keywords: corruption, police, the Inspector General, the Inspector General's office, internal controls, bribe-taking, bribery, corruption offenses.

Literatura

1. Božović, V., (2010). Korupcija i antikoruptivna svest sa posebnim osvrtom na policiju (mag. teza), Novi Sad, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe Univerziteta Privredna akademija
2. Bošković, M., (2004). Organizovani kriminalitet i korupcija, Banja Luka, VŠUP

3. Bošković, M., Bošković, A., (2011). Korupcija – pranje novca – finansiranje terorizma (kriminalistički, kriminološki, krivičnopravni aspekti), Banja Luka, Fakultet za bezbjednost i zaštitu
4. van Duyne, P., Stocco, E., Milenović, M., (2009). Corruption in Serbia: unique or a shared Balkan disease, *Temida* (4)
5. Vukotić, V., (2000). Ekonomski sistem i korupcija, Beograd, Institut društvenih nauka, Centar za ekonomska istraživanja
6. Golubović, Z., (2009). Korupcija u policiji, *Revija za bezbednost* (7)
7. Jovašević, D., (2008). Korupcija u pravnoj teoriji i praksi, *Teme* (4)
8. Joksić, I., (2010). Krivičnopravni aspekt odgovornosti pravnih lica, *Pravo – teorija i praksa* (7–8)
9. Mrvić-Petrović, N., (2002). Strana iskustva u sprečavanju korupcije, *Pravo – teorija i praksa* (1)
10. Radovanović, D., Bulatović, A. (ur.), (2005). Korupcija, Beograd, Centar za menadžment i Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
11. Simić, M., (2002). Krivična dela korupcije, *Bilten sudske prakse* (3)
12. Stajić, Lj., (2003). Osnovi bezbednosti, Beograd, Policijska akademija
13. Borba protiv korupcije u državnoj upravi (stručna publikacija), (2009). Beograd, Ministarstvo za državnu upravu i lokalnu samoupravu Republike Srbije
14. Ustav Republike Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 98/06.
15. Zakon o policiji Republike Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 101/05.

Korišćeni internet sajтови

1. <http://prezentacije.mup.gov.rs/sukp/sukp.htm>
2. http://www.transparentnost.org.rs/aktivnosti/antikorupe_sav/pdf/Unutrasnja%20kontrola%20policije%2010.pdf
3. <http://prezentacije.mup.gov.rs/sukp>
4. <http://www.transparentnost.org.rs/images/stories/materijali/09122010/GCB%202010%20Serbia.ppt>
5. <http://www.transparentnost.org.rs/images/stories/materijali/09122010/GCB%202010%20Serbia.ppt>
6. <http://www.transparentnost.org.rs/images/stories/materijali/09122010/monitoring%20EU%20napretka>